An Roinn Oideachais agus Eolaíochta **M.22T**

Scrúdú Ardteistiméireachta, 2000

STAIR - ARDLEIBHÉAL

(400 marc)

DÉARDAOIN, 8 MEITHEAMH - TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 5.20

Ná freagair ach AON CHÚRSA AMHÁIN (Cúrsa I nó Cúrsa II). Tá na ceisteanna go léir ar chomh-mharc.

THALL ®

CÚRSA I

Sibhialtacht an Renaissance

(Stair na hÉireann, 1477-1625; Stair na hEorpa, 1453-1618)

CÚIG CHEIST a fhreagairt. Ná freagair ach ceist **AMHÁIN** as gach ceann de na ranna **A,B,C,D,E.**

A

A.1. Anraí VII
Pléigh na forbairtí a tharla in Éirinn i rith réimeas Anraí VII, 1485 - 1509. (80)

A.2. An Saol in Éirinn c.1500
I dtús an séú haois déag bhí a lán difríochtaí idir an saol mar a bhí in Éirinn na nGael agus an saol sa Pháil.
Pléigh é sin. (80)

A.3. Gearóid *Óg*
Déan plé ar conas a d'éirigh le Gearóid Óg, 9ú hIarla Chill Dara, i rith na tréimhse, 1513 – 1534. (80)

A.4. Athruithe i gcúrsaí creidimh
Ba bheag toradh a bhí ar an hiarrachtaí chun athruithe a dhéanamh i gcúrsaí creidimh in Éirinn i rith réimis Anraí VIII, (1509 - 1547), agus Éadbhard VI, (1547 - 1553).
Pléigh é sin. (80)

A.5. Sir Anthony St Leger
Sir Anthony St. Leger a bhí ina Fhear Ionaid i rith na tréimhsí, 1540 - 1548; 1550 - 1551; agus 1553 - 1556; déan plé ar an tuairim go raibh sé i bhfábhar polasaí chomhréitigh. (80)

B

B.1. Éire agus an Reifirméisean
Déan plé ar an tuairim *gur beag tionchar a bhí ag an Reifirméisean ar Éirinn i rith réimeas Eilís I, 1558 - 1603*. (80)

B.2. An Mhumha
Cén fáth ar tháinig rialtas Eilís I, 1558 - 1603, ar chinneadh an Mhumha a phlandáil, agus cé mhéid dul chun cinn a bhí déanta ag an bplandáil sin faoi dheireadh réimeas na Bainríona Eilís? (80)

B.3. Aodh Ó Néill, Iarla Thír Eoghain
Cén fáth ar ghlac Aodh Ó Néill páirt leis na taoisigh Ultacha eile i gcoinne riail na dTúdarach in Éirinn? Déan plé ar na cúiseanna gur buadh air sa deire thiar thall. (80)

B.4. Séamas I
Déan plé ar an tionchar a bhí ag réimeas Shéamas I, 1603 - 1625, ar Éirinn. (80)

B.5. Bailte Móra na hÉireann
Déan trácht ar an bhforbairt a tháinig ar bhailte móra in Éirinn sa tréimhse, 1477 - 1625. Ba chóir duit tagairt i do fhreagra do dhá bhaile ar leith ar a laghad. (80)

C

C.1. Monarcachtaí
Déan plé ar na modhanna a d'úsáid Lughbhaidh XI na Fraince, (1461 - 1483), **nó** an tImpire Maximilian, (1493 - 1519), chun an chumhacht ríoga a bhunú go láidir. (80)

C.2. An Renaissance san Iodáil
Bhí ionad lárnach sa Renaissance ag an Iodáil mar gheall ar fhlaithiúlacht a cuid patrúin agus na scileanna a bhí ag a cuid ealaíontóirí.
Pléigh é sin. (80)

C.3. Renaissance an Tuaiscirt
Déan plé ar na bealaí éagsúla ina raibh difríocht idir Renaissance an Tuaiscirt agus an Renaissance san Iodáil. (80)

C.4. An Reifirméisean
Déan trácht ar scaipeadh an Liútaránachais sa Ghearmáin idir na blianta 1517 agus 1555. (80)

C.5. Turais Taiscéalaíochta
Tabhair cúiseanna leis na turais taiscéalaíochta a rinne na Portaingéalaigh agus na Spáinnigh agus tabhair breithmheas ar an tionchar a bhí ag na turais sin ar an Eoraip. (80)

D

D.1. **Séarlas V**
Níor éirigh le Séarlas V aon cheann dá chuid aidhmeanna a bhaint amach.
An aontaíonn tú? Tabhair cúiseanna le do fhreagra.
(80)

D.2. **Anraí VIII agus an Reifirméisean i Sasana**
Breacrianaigh na cúinsí go dtáinig díobh briseadh Anraí VIII leis an bPápacht, agus pléigh na hathruithe a tharla i gcúrsaí creidimh i Sasana suas go dtí a bhás sa bhliain 1547.
(80)

D.3. **Sár Ivan IV, *'An Uafáis'***
Déan plé ar na modhanna a d'úsáid Sár Ivan IV, 'An Uafáis', (1553 - 1584), chun a chumhacht a mhéadú agus teorainneacha an stáit a leathnú.
(80)

D.4. **Pilib II na Spáinne**
Tharla meath na Spáinne mar ollchumhacht le linn réimeas Philib II, (1559 - 1598).
Pléigh é sin.
(80)

D.5. **Anraí IV na Fraince**
Déan cur síos ar na cúinsí ba chúis le teacht i bhfeidhm Anraí Navarre mar Rí ar an bhFrainc agus tabhair breithmheas ar an tionchar a bhí ag a réimeas ar an bhFrainc suas go dtí a bhás sa bhliain 1610.
(80)

E

E.1. **Éire, 1477 – 1625**
Ábhar Taighde

(i) Scríobh cuntas ar an topaic i Stair na hÉireann, 1477-1625, a bhfuil staidéar speisialta déanta agat air ach **nach bhfuil tú tar éis a úsáid** agus Ranna **A** agus **B** á bhfreagairt agat.
(55)

(ii) Ainmnigh na foinsí a scrúdaigh tú chun eolas a fháil ar d'ábhar taighde agus déan plé ar na láidreachtaí agus na laigí atá ag an bpríomh-fhoinse.
(15)

(iii) Cén léargas atá faighte agat ar chuid den chúrsa a ainmníonn tú de bharr an taighde seo?
(10)

E.2. **Aiste**
Scríobh aiste ar ceann **AMHÁIN** díobh seo a lenas:

(i) Piers Rua Buitléir.
(ii) Polasaí *Géilleadh agus Athbhronnadh*.
(iii) Roinnt ban iomráiteach in Éirinn sa séú haois déag.
(iv) Seán Ó'Néill.
(v) Parlaimint in Éirinn na dTúdarach.
(80)

E.3. **An Eoraip, 1453 - 1618**
Ábhar Taighde

(i) Scríobh cuntas ar an topaic i stair na hEorpa, 1453-1618, a bhfuil staidéar speisialta déanta agat air ach **nach bhfuil tú tar éis a úsáid** agus Ranna **C** agus **D** á bhfreagairt agat.
(55)

(ii) Ainmnigh na foinsí a scrúdaigh tú chun eolas a fháil ar d'ábhar taighde agus déan plé ar na láidreachtaí agus na laigí atá ag an bpríomh-fhoinse.
(15)

(iii) Cén léargas atá faighte agat ar chuid den chúrsa a ainmníonn tú de bharr an taighde seo?
(10)

E.4. **Aiste**
Scríobh aiste ar ceann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(i) Dálaí maireachtála agus dálaí oibre i mbailte móra san Eoraip, 1453 - 1618.
(ii) Erasmus **nó** Savonarola.
(iii) Cumann Íosa (na hÍosánaigh).
(iv) Na dálaí creidimh agus na dálaí polaitíochta ba chúis leis an gCogadh Tríocha Bliain.
(iv) Forbairtí in eolaíocht agus i gcúrsaí leighis, 1453 - 1618.
(80)

THALL ®

CÚRSA II
Sibhialtacht na Linne Seo
(Stair na hÉireann, 1868-1966; Stair na hEorpa, 1870-1966)

CÚIG CHEIST a fhreagairt. Ná freagair ach ceist **AMHÁIN** as gach ceann de na ranna **A,B,C,D,E.**

A

A.1. Isaac Butt
Cé go raibh laigí suntasacha i bpáirtí Butt, agus in Butt é féin mar cheannaire, mar sin féin réitigh sé an bóthar do Pharnell.
Pléigh é sin.
(80)

A.2. C.S. Parnell
Tabhair cúiseanna le titim Pharnell agus tabhair breithmheas gairid ar an tionchar a bhí ag an titim sin ar fhorbairtí a tharla ina dhiaidh san i stair na hÉireann.
(80)

A.3. Gluaiseacht an Lucht Oibre in Éirinn
Déan trácht ar conas a d'éirigh le gluaiseacht an lucht oibre suas go dtí Olltoghchán na bliana 1918.
(80)

A.4. Aontachtas in Éirinn, 1886 - 1914
Pléigh seasamh na nAontachtóirí in aghaidh Féin-Rialtais d'Éirinn i rith na tréimhse, 1886 - 1914.
(80)

A.5. Sinn Féin
Tabhair cúiseanna le bunús agus le teacht i dtreis Shinn Féin suas go dtí Olltoghchán na bliana 1918.
(80)

B

B.1. Eamon de Valera
Déan trácht ar an bpáirt a ghlac Eamon de Valera i gcúrsaí na hÉireann ó Olltoghchán na bliana 1918 suas go dtí go ndeachaigh a pháirtí isteach mar rialtas na tíre seo sa bhliain 1932.
(80)

B.2. Polasaithe Eacnamaíocha
Déan plé ar na polasaithe eacnamaíocha a chuir Rialtais na hÉireann i bhfeidhm sna blianta idir 1922 agus 1948.
(80)

B.3. Tuaisceart Éireann
Cad iad na fadhbanna a bhí le réiteach ag rialtas Thuaisceart Éireann i rith na tréimhse, 1920 - 1945, agus déan breithmheas ar cé chomh héifeachtach is a réitíodh na fadhbanna sin.
(80)

B.4. Polasaí Eachtrach na hÉireann
Pléigh príomh-ghnéithe an pholasai a lean rialtais na hÉireann (cúrsaí Angla-Éireannacha san áireamh) sa tréimhse, 1932 - 1966.
(80)

B.5. Seán Lemass
Tabhair breithmheas criticiúil ar na polasaithe intíre a lean Seán Lemass le linn dó a bheith ina Thaoiseach, 1959 - 1966.
(80)

C

C.1. Caidreamh idir an Eaglais agus an Stát, 1870 - 1914
Ba mhór an teannas a bhí ann idir an Eaglais agus an Stát i dtíortha Eorpacha sa tréimhse, 1870 - 1914.
Pléigh é sin.
(80)

C.2. Caidreamh Angla-Ghearmánach, 1870 - 1914
Déan plé ar an gcaidreamh a bhí ann idir an Bhreatain Mhór agus an Ghearmáin sa tréimhse, 1871 - 1914.
(80)

C.3. An Sár Nioclás II, 1894 - 1917
I rith réimeas an tSáir Nioclás II, 1894 - 1917, thárla réabhlóid sa Rúis féin agus bhí cogadh á throid ag an tír thar lear.
Pléigh é sin. (80)

C.4. An Chéad Chogadh Domhanda, 1914 - 1918
Déan cur síos ar na príomh-fhorbairtí i gcúrsaí cogaidh a tharla i rith an Chéad Chogaidh Domhanda, 1914 - 1918. (80)

C.5. An Ghearmáin faoi cheannas Weimar, 1919 - 1933
Déan trácht ar láidreachtaí agus ar laigí na Gearmáine faoi cheannas Weimar, 1919 - 1933. (80)

D

D.1. **An tSochaí agus an Geilleagar san Eoraip, 1919 - 1939**
Déan trácht ar na príomh-fhorbairtí i sochaí agus i ngeilleagar na hEorpa i rith na tréimhse, 1919 - 1939.
(80)

D.2. **Cogadh Cathartha na Spáinne**
Tabhair cúiseanna le briseadh amach an chogaidh chathartha sa Spáinn agus taispeáin conas a d'athraigh an cogadh ina chogadh idirnáisiúnta.
(80)

D.3. **Caidreamh Idirnáisiúnta, 1933 - 1939**
Déan breithmheas criticiúil ar an tuairim *gurb é polasaí eachtrach ionsaitheach Hitler an phríomh-chúis a bhí leis an Dara Cogadh Domhanda*.
(80)

D.4. **Charles de Gaulle**
Tabhair breithmheas ar an bpáirt a ghlac Charles de Gaulle i stair na Fraince.
(80)

D.5. **Aontacht Eorpach**
Déan trácht ar an dul chun cinn i dtreo aontachta Eorpaí idir 1945 agus 1966.
(80)

E

E.1. **Éire, 1868 - 1966**
Ábhar Taighde

(i) Scríobh cuntas ar an topaic i stair na hÉireann, 1868 - 1966, a bhfuil staidéar speisialta déanta agat air ach **nach bhfuil tú tar éis a úsáid** agus Ranna **A** agus **B** á bhfreagairt agat.
(55)

(ii) Ainmnigh na foinsí a scrúdaigh tú chun eolas a fháil ar d'ábhar taighde, agus déan plé ar na láidreachtaí agus na laigí atá ag an bpríomh-fhoinse.
(15)

(iii) Cén léargas atá faighte agat ar chuid den chúrsa a ainmníonn tú de bharr an taighde seo?
(10)

E.2. **Aiste**
Scríobh aiste ar ceann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(i) Imirce agus a tionchar in Éirinn, 1868 - 1966.
(ii) Náisiúnachas cultúrtha in Éirinn, 1884 - 1916.
(iii) Mar a bhí ag an nGaedhilge, 1922 - 1966.
(iv) Gluaiseacht na Léinte Gorma.
(v) An Chéad Rialtas Idir-Pháirtí, 1948 - 1951.
(80)

E.3. **An Eoraip, 1870 - 1966**
Ábhar Taighde

(i) Scríobh cuntas ar an topaic i stair na hEorpa, 1870 - 1966, a bhfuil staidéar speisialta déanta agat air ach **nach bhfuil tú tar éis a úsáid** agus Ranna **C** agus **D** á bhfreagairt agat.
(55)

(ii) Ainmnigh na foinsí a scrúdaigh tú chun eolas a fháil ar d'ábhar taighde agus déan plé ar na láidreachtaí agus na laigí atá ag an bpríomh-fhoinse.
(15)

(iii) Cén léargas atá faighte agat ar chuid den chúrsa a ainmníonn tú de bharr an taighde seo?
(10)

E.4. **Aiste**
Scríobh aiste ar ceann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(i) An Cogadh Franc-Phrúiseach, 1870 - 1871, agus an tionchar a bhí aige ar an Eoraip.
(ii) *An Dara Réabhlóid Thionsclaíoch*, 1870 - 1914.
(iii) An tionchar a bhí ag an náisiúnachas ar an Impireacht Ostra-Ungárach, 1870 - 1918.
(iv) Conradh na Náisiún.
(v) Konrad Adenauer.
(80)